

Управління культури і туризму Харківської облдержадміністрації
Харківська обласна універсальна наукова бібліотека

«Храм» астрономії

60 років
Харківському планетарію

Харків 2017

УДК 701:52

ББК 22.6

X 89

«Храм» астрономії: 60 років Харківському планетарію : бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Харків. облдержадміністрації, ХОУНБ ; уклад. Л.О.Сашкова. – Харків : ХОУНБ, 2017. – 42 с.

Покажчик містить фактографічну та бібліографічну інформацію про діяльність Харківського планетарію за період 1957–2017 рр.

Видання буде корисним для всіх, хто цікавиться астрономією, космонавтикою, уфологією та краєзнавством.

Укладач Л.О.Сашкова

Редактори: Л.І.Єпішева
О.М.Травіна

Комп'ютерний набір Л.О.Сашкова

Комп'ютерна верстка
та дизайн Л.М.Конопля

Відповідальна за випуск Н.І.Шостко

© Харківська обласна
універсальна наукова бібліотека, 2017

Передмова

Дане видання має на меті зібрати і систематизувати матеріал, присвячений 60-річчю унікального закладу нашого міста – Планетарію.

У процесі роботи над покажчиком опрацьовано каталоги та фонди Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки, електронні каталоги Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Короленка, Національної парламентської бібліотеки України, Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського, ресурси Інтернету. Покажчик включає книги, періодичні матеріали, електронні ресурси за період 1957-жовтень 2017 рр.

Відкриває видання стаття «Зірковий будинок у провулку Кравцова». Довідкова частина – Хроніка діяльності планетарію, містить основні події і факти з часу заснування закладу і до сьогодення.

Бібліографічні записи згруповано за розділами:

1. Загальні праці про планетарій
2. Від лекцій до шоу-програм
3. Форуми, конференції, семінари
4. Участь в акціях. Творчі зустрічі
5. Музей уфології та космонавтики «Космос»
6. Світ зірок та галактик: цікаво та пізнавально усім

У першому розділі представлені загальні праці про Харківський планетарій, які розміщені за абеткою авторів та назв книг, після зірочки – періодичні матеріали за прямою хронологією. Пряма хронологія зберігається в усіх подальших розділах. Допоміжний апарат посібника складає іменний покажчик.

Літературу, яка не опрацьована *de visu* і відсутня у фонді ХОУНБ, позначено астериском (*).

Бібліографічний опис документів здійснено згідно з діючими стандартами.

Покажчик рекомендовано учням, студентам, природознавцям, краєзнавцям, усім зацікавленим світом Космосу.

Зірковий будинок у провулку Кравцова

Людство в усі часи, скільки живе на землі, із зацікавленістю й надією вдивляється в небеса, захоплюється красою космосу, прагне отримати задоволення від пізнання невідомого світу над ним. Давній мудрець сказав: «Якщо б на нашій планеті було лише одне місце, звідки було б видно зірки, туди б нескінченним потоком йшли люди з усієї Землі». У Харкові є таке унікальне місце, для якого визначено не тільки звичайну адресу – провулок Кравцова, 15, але й географічні координати: 50 градусів північної широти, 36 градусів 15 хвилин східної довготи, 130 метрів над рівнем моря. Це – планетарій.

Спочатку це була одноповерхова синагога, зведена у 1910-х рр. за проектом архітектора Ю.С.Цауне. Будівля дуже постраждала під час Другої світової війни і 14 років простояла порожньою. Коли постало питання про створення планетарію, добудували ще три поверхи (два додаткових і обсерваторію, над ними розташували вежу з телескопом), фасад з колонами.

Відкриття планетарію відбулося 21 квітня 1957 р. з ініціативи видатного астронома, астрофізика Миколи Павловича Барабашова з метою популяризації астрономічних знань. Першим директором планетарію була призначена Л.І.Балакірева. Роботою лекторського колективу керувала Вчена рада, очолювана М.П.Барабашовим. У 1962 р. планетарію було присвоєно ім'я Юрія Олексійовича Гагаріна. Лист, в якому він дає свою згоду, зберігається в музеї «Космос».

У приміщенні планетарію був побудований дерев'яний кульовий купол діаметром 8 м. У центрі під куполом встановлено апарат «Планетарій УП - 4» – півсфера з нанесеними на неї сузір'ями,

яка зсередини висвітлюється потужною лампою. Апарат мав добове обертання, але не було річного руху Сонця. Додаткові апарати, підвішені до краю купола, забезпечували світлові ефекти: затемнення Місяця, Сонця, сонячну корону, планети, ранкову зорю, «зоряний дощ», світлові лінії – екліптика, небесний екватор та інші ефекти.

У 1962 р. апарат замінили на німецький «Малий Цейсс», який суттєво поліпшив вигляд зоряного неба: зірки стали яскравішими і точковими, додалися і світлові ефекти. Механіки планетарію виготовили ще багато інших додаткових ефектів: вулкан, веселку, гало, 8-мизмінні панорами (Місяць, Марс, море, Антарктида, Морське дно, динозаври, тропіки).

З початком космічної ери в планетарії з'явилися ефекти, пов'язані з космонавтикою: політ першого штучного супутника Землі із записом його сигналів, стикування космічних кораблів, вихід космонавта О.А.Леонова у відкритий космос, м'яка посадка на Місяць та інші.

У 1970 р. почалася реконструкція планетарію – ремонт усієї будівлі, демонтаж старого апарата. У 1975 р. в планетарії

проходив Всесоюзний семінар директорів планетаріїв, в ході якого відбулося урочисте відкриття нового апарата «Середній Цейсс». Це перший у СРСР апарат з автоматичним програмним управлінням демонстрації космічних польотів, що дає можливість спостерігати небо над будь-якою точкою планети у

будь-яку пору року.

Планетарій постійно модернізується. У нове тисячоліття він увійшов з введенням цифрових технологій. У вересні 2011 р. в планетарії відкрилися нові зали. Стало можливим побачити зірки і планети навіть вдень. Нові зали дозволяють глядачам уявити себе на Марсі, розглянути сузір'я, провести свої перші спостереження в телескоп. Зала планетарію обладнана цифровим квадроствереозвуком. У залі «Віртуального телескопа» можна спостерігати астрономічні об'єкти в будь-який час доби,

побачити плями на Сонці, моря і гори Місяця, спостерігати рух комет і супутників Землі, побачити об'ємні світи в 3D. В обсерваторії проводяться спостереження за Місяцем і планетами в телескоп системи Максутава з діаметром дзеркала 150 мм.

У 2015 р. в доповнення до класичного зоряного неба була встановлена проекція сферичного огляду з восьми відеопроєкторів, що дозволяє створювати неймовірні фантастичні шоу-польоти серед космічних світів. Одна з найновіших програм займає півтора мільйона кадрів і 700 гігабайтів даних.

Як згадувалося, планетарій відкривався з метою популяризації астрономічних знань. Безліч різних лекцій проводяться співробітниками планетарію. Лекції – це справжні вистави, які синтезують в цільне наукове, художнє, міфологічне, музичне зображення будови світу. Тематика їх охоплює весь спектр природничих наук – фізику, географію, біологію, астрономію, космонавтику. Є лекції, присвячені космічним мотивам в музиці. Слухати Бранденбурзький концерт Баха, 9-ту симфонію Бетховена, симфонію «Юпітер» Моцарта під зоряним небом – відчувати неповторні емоції.

Для популяризації астрономічних знань, розширення інтересу до них регулярно проводяться вечірні спостереження в телескоп за Місяцем, планетами, зоряними скупченнями, туманностями. У роки максимумів сонячної активності в денний час, за допомогою спеціального фільтра, встановленого в телескопі, демонструються плями на Сонці. Планетарій систематично бере участь у всесвітній акції «Ніч музеїв». На відкритих майданчиках міста проходять акції тротуарної астрономії в Міжнародний день астрономії і під час фестивалю фантастики.

З перших днів роботи закладу були створені астрономічні гуртки для учнів різного віку. Зараз при планетарії діє астрономічний гурток, дитячий космічний ліцей, театральна студія «Сяйво», Клуб фанатів групи «Queen». Діти й підлітки, які займаються в астрогуртку, вивчають науку про небо у класі, в Зоряній залі і біля телескопа. Гуртківці беруть участь в

УкрАстроФорумах, у передачах харківського телебачення, готують наукові роботи в Малу академію наук (секція «Астрономія»). До кожного Нового року театральна студія готує космічні вистави за участю Діда Мороза та Снігуроньки, астрономічні пізнавальні

програми для дорослих і дітей.

Планетарій відіграє важливу роль не тільки у відродженні аматорської астрономії, але й в процесі формування суспільного та гуманістично орієнтованого світогляду людини. Це місце концентрації прогресивних та творчих ентузіастів усіх напрямків наукової та мистецької діяльності.

У планетарії часто відбуваються концерти музикантів, композиторів, бардів, зустрічі альпіністів, ветеранів космічної галузі.

Планетарій має тісні зв'язки з «космічними закладами» Харківщини: кафедрою астрономії Харківського національного університету ім. В.Каразіна та університетською обсерваторією в Саду ім. Т.Шевченка, радіообсерваторією в Чугуєві, Балаклійською польовою лабораторією з реєстрації метеорів та іншими. З 1994 р. він входить до Європейської асоціації планетаріїв.

Планетарій — учасник багатьох Міжнародних конференцій з астрономічної освіти, космонавтики, фізики, філософії. 7 вересня 2002 р. в планетарії пройшов I Всеукраїнський Форум любителів астрономії та космонавтики з міжнародною участю. Гостем був всесвітньо відомий вчений Джон Добсон, засновник «тротуарної» астрономії.

Він провів майстер-клас з виготовлення головного дзеркала для телескопа Ньютона. З цього року фонд «УкрАСТРО» і НДІ астрономії щорічно проводять Міжнародний «УкрАстроФорум», робота якого висвітлюється в засобах масової інформації.

До свого 50-річчя в квітні 2007 р. створено сайт планетарію, що відображає роботу всіх сфер його діяльності: опис лекцій; афіша; форми роботи; гуртки і клуби; новини; статті і публікації; фотогалерея; відео.

23 березня 2008 р. в планетарії відкрився музей космонавтики та уфології «Космос». В основі експозиції – матеріали, що висвітлюють історію космонавтики і розкривають загадкові таємниці Всесвіту. Харкову є чим пишатися, адже 22 уродженці Харківщини стали космонавтами. Саме харківські вчені підготували технічну базу для польоту Юрія Гагаріна. У виставочній залі музею представлені експонати, що побували на космодромі Байконур, тренувальних центрах. Наприклад, ключ «на старт», що запускає ракету, порошок титану, з якого створюють корпуси космічних кораблів, тренувальні костюми космонавтів. У музеї можна дізнатися про аномальні зони планети, астрономічні дані щодо можливості життя на інших планетах, спостереження космонавтів і льотчиків, подивитися знімки NASA. Є в музеї чотириметрові фігури прибульців, моделі літаючих тарілок, зроблені на основі свідчень очевидців.

Музей постійно поповнюється новими експонатами. Тут представлені моделі ракетноносіїв українського виробництва, моделі орбітальної станції «Мир», космічного агентства «Шаттл», фігура першого космонавта на Місяці та ін.

Харківський планетарій відвідували космонавти – Микола Рукавишников, Павло Попович, Салімжан Шаріпов. 12 травня 2008 р. гостями планетарію були Леонід Каденюк і правнук Ціолковського Сергій Самбуров.

Співпраця зі Всесвітньою Асоціацією планетаріїв, агентством NASA, планетаріями України, Харківським НДІ астрономії та «Клубом любителів астрономії в Харкові» дозволяють планетарію надавати глядачам найсвіжішу і достовірну інформацію в науці.

Співробітники планетарію співпрацюють з телевізійними каналами України, міста, надаючи необхідні відеоматеріали, виступають у ЗМІ з цікавими темами про космос і Всесвіт, пишуть науково-популярні книги з астрономії, космонавтиці.

«Здивування, захоплення, бажання досліджувати – ось що повинно народжуватися в стінах нашого планетарію», – говорить Г.Железняк, директор Харківського планетарію. Так і є!

Хроніка діяльності планетарію

- 1957,**
21
квітня – Відкрито Харківський планетарій. Ініціатором створення закладу був відомий вчений – астроном М.П.Барабашов
- 1962** – Планетарію присвоєно ім'я льотчика-космонавта Ю.О.Гагаріна
- Встановлено новий німецький апарат «Малий Цейсс»
- 1970** – Розпочалася реконструкція планетарію
- 1975,**
19
лютого – У Зоряній залі встановлено унікальний апарат «Середній Цейсс» (перший в країні з програмним управлінням), який дає можливість спостерігати за різноманітними астрономічними явищами
- грудень – Планетарій відвідали космонавти М.Рукавишников та П.Попович
- 1983,**
24-26
березня – Відбувся І Зліт юних астрономів, організований спільно з харківським відділенням Всесоюзного астрономо-геодезичного товариства, кафедрою астрономії Харківського університету, обласною станцією юних техніків
- 1987** – Лектор планетарію Т.А.Сенчук делегована на І з'їзд Федерації космонавтики (Москва). Директора та лекторів закладу нагороджено медалями Гагарина, Королева, Пилюгіна та грамотами Федерації Космонавтики
- Гостем планетарію був льотчик-космонавт В.В.Васютін
- 1991** – Відкрито недільний космічний ліцей для дітей 6-12 років

- 1992** – Планетарій зареєстровано як позашкільний науково-просвітницький заклад культури
- 1994** – Делегація планетарію в м. Першов (Словаччина) оформила заявку на вступ до Європейської асоціації планетаріїв
- червень – На XXII Всесвітній конференції Міжнародного товариства планетаріїв (Флорида, США) планетарій став членом цієї асоціації
- 1998** – Почав діяти молодіжний музичний фан-клуб групи «Queen»
- 2001** – Почали діяти дитячий театр-студія «Сяйво», клуб дослідників непізаного
- 2002** – Започаткована т.з. «тротуарна астрономія» – на майданчику біля ХАТОБу встановлюється телескоп для спостереження за Місяцем, планетами, зірками
- 7 вересня – Відкрився I Всеукраїнський Форум любителів астрономії та космонавтики «УкрАстроФорум»
- 2007,**
квітень – Створено сайт планетарію, який повністю відображає роботу всіх сфер діяльності закладу
- 2008,**
23 березня – У планетарії відкрився перший в Україні музей уфології і космонавтики «Космос»
- 12 травня – Планетарій відвідали перший космонавт незалежної України Л.Каденюк і правнук К.Ціолковського С.Самбуров
- 2009** – У день весняного рівнодення проводиться щорічна акція «Колокол мира», мета якої привернути особливу увагу до збереження миру на Землі
- 2011** – Відкрито малу Зоряну залу та залу з віртуальним телескопом

- 2012,**
липень – Планетарій відвідав куратор Міжнародного товариства планетаріїв М.Джордж
- серпень – У малій Зоряній залі почалися демонстрації 3D-програм
- 24 вересня – В музеї «Космос» встановлено маятник Фуко
- 2013**
– Планетарій пропонує нову послугу – мобільний планетарій
- Відбулася зустріч з льотчиком-космонавтом С.Ш.Шаріповим
- квітень – Музей планетарію ввійшов у ТОП-5 кращих музеїв космонавтики України
- 2014**
– З цього року планетарій – активний учасник акції «Ночь науки» в Харкові (акція «Ночь науки» вперше пройшла 28 вересня 2013 р.)
- 2015,**
лютий – Почалося демонстрування пізнавальних повнокупольних відеошоу

1. Загальні праці про планетарій

1. **Харьковский** планетарий им. Ю.А.Гагарина : офиц. сайт. – Режим доступа: <http://planetarium-kharkov.org/>

2. **Харьковский** планетарий [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Харьковский_планетарий

3. **Бершова Н.** Если звезды зажигают... : [Электронный ресурс] : [записки лектора Харьков. планетария] / Н.Бершова // Добро пожаловать в Харьков. – Режим доступа: <http://kharkov.vbelous.net/planetar/index.htm>

4. **Астрономія** : кн. для дітей серед. шк. віку : [Харків. планетарій] / авт.-упоряд. Д.Свечкар'єв. – Харків, 2013. – С. 297.

5. **Астахова Е.В.** «Согражданин неба» : Барабашов Николай Павлович (1894–1971) / Е.В.Астахова // Служение Отечеству и долгу : очерки о жизни и деятельности ректоров харьков. вузов (1805–2004 годы). – Харьков, 2004. – С. 86-88.

6. **Вовк О.** Планетарій / О.Вовк // Харківщина : енциклопед. словник / Харків. облрада ; Харків. облдержадмін. ; редкол. : С.І.Посохов та ін. – Харків, 2014. – С. 282-283 : фот.

7. **Планетарий** // Харьков туристический. 100 мест, которые нужно увидеть. – Харьков, 2012. – С. 84.

8. **Світ** над нами // Кушнар'єв Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.П.Кушнар'єв. – Харків, 2004. – С. 157-159.

9. **Харьков** в середине 50 – начале 90-х годов : [планетарий в Харькове – второй в Украине] // История города Харькова XX столетия / А.Н.Ярмыш и др. – Харьков, 2002. – С. 514.

10. **Харьковский** планетарий – ровесник космической эры человечества // Харьков и Харьковская область : путеводитель. – Харьков, 2007. – С. 167-168.

11. **Шкуратов Ю.Г.** Хождение в науку : [в кн. харьков. ученого-планетолога есть упоминание о планетарии] / Ю.Г.Шкуратов. – Харьков, 2013. – С. 276.

12. **Юрченко П.** Звезды зажглись : [репортаж накануне открытия планетария. Первый директор – Л.И.Балакирева] / П.Юрченко // Крас. знамя. – 1957. – 21 апр.

13. ***Харківський** планетарій відкрито! // Прапор. – 1957. – № 6. – С. 125 : фот.

14. **Быховская Л.** Ровесник космической эры / Л.Быховская // Крас. знамя. – 1967. – 29 апр.

15. ***Магальник Г.** Новинки Харківського планетарію : [про прилад підприємства «Карл Цейсс, Єна» (НДР) для демонстрування косм. польотів] / Г.Магальник // Людина і світ. – 1975. – № 7. – С. 7-8.

16. ***Розенблат Н.** Зоряна прем'єра в Харкові / Н.Розенблат // Трибуна лектора. – 1975. – № 8. – С. 47-48.

17. **Вадимов В.** Зірки стають ближчими / В.Вадимов // Вечір. Харків. – 1977. – 7 трав.

18. **Серьогін І.** Коли до неба рукою подати... / І.Серьогін // Ленін. зміна. – 1981. – 7 квіт.

19. **Гончаров А.** Вікно у дивосвіт / А.Гончаров // Соціаліст. Харківщина. – 1981. – 10 листоп.

20. **Тарасова Л.** Подорож до зірок : [про колектив ентузіастів планетарію] / Л.Тарасова // Вечір. Харків. – 1982. – 25 берез.

21. ***Бершова Н.** Від землі до зірок : [ст. лектора планетарію] / Н.Бершова // Людина і світ. – 1986. – № 5. – С. 14.

22. **Пшеничникова О.** За кулисами звездного театра : [о помощниках спецэффектов – аппарате «Средний Цейсс», трансфокаторе, «лазерной цветомузыке» и др.] / О.Пшеничникова // Крас. знамя. – 1987. – 1 марта.

23. **Корсунский В.** Дом звездочетов : [открыт гуманитар. Центр «Возрождение» для дошкольников] / В.Корсунский // Время. – 1992. – 5 марта.

24. **Прозументор И.В.** Стал не нужен Харькову планетарий : [беседа с директором планетария И.В.Прозументором / записал В.Ясинский] // Время. – 1992. – 4 апр.

25. **Прозументор И.** Манящая «звездочка» Харькова : [40 лет планетарію] / И.Прозументор // Время. – 1997. – 22 апр.

26. **Прозументор И.** Строка в истории Харькова / И.Прозументор // Слобода. – 1997. – 22 апр. – Фот.

27. **Лебедева А.** Если звезды зажигают... : [планетарію – 40 лет] / А.Лебедева // Слобода. – 1997. – 13 мая.

28. ***Майская Т.** «Вижу, как планета кружится» / Т.Майская // Гор. газ. – 1998. – 30 авг.

29. **Прозументор И.** Земные проблемы звездного неба : [беседа с директором планетария И.Прозументором / записала С.Тавридова] // Слобода. – 1999. – 23 марта.

30. ***Невская Т.** Самый большой глобус бывшего Союза / Т.Невская // Диалог. – 1999. – Окт. – С. 10.

31. **Прозументор И.** Звездное небо не имеет границ : [беседа с директором планетария И.Прозументором / записала А.Лебедева] // Слобода. – 2000. – 21 марта. – С. 7.

32. ***Прозументор И.** Звездный дом. Кто будет в нем? / И.Прозументор // Независимость. – 2000. – 12 апр.

33. **Железняк Г.** Под небом голубым : [беседа с директором планетария Г.Железняк / записал О.Ким] // Гор. газ. – 2002. – 4 апр. – С. 4.

34. **Железняк Г.** Звезды по-прежнему зажигают: Значит, это все-таки кому-то нужно... : [беседа с директором планетария Г.Железняк / записала Ю.Баткилина] // Вечер. Харьков. – 2002. – 23 апр.

35. **Васильев В.** «Зоряні поцілунки» / В.Васильев // Слобід. край. – 2003. – 1 берез.

36. **Железняк Г.:** «Человек должен противостоять хаосу» : [прямая линия «Вечерки» с директором планетария / подгот. Л.Холманская] // Вечер. Харьков. – 2004. – 27 янв. – С. 5. : фот.

37. **Ярмоленко Ю.** Космос интересует всех – только не чиновников / Ю.Ярмоленко // Вечер. Харьков. – 2006. – 9 сент. – С. 13 : фот. (лектор Н.К.Бершова)

38. **Польская В.** Найди свою звезду : [лектор и рук. кружка «Галактика» Владимир Кажанов провел экскурсию по планетарию] / В.Польская // Объектив-Но. – 2007. – 12 апр. (№ 14). – С. 5 : фот.

39. **Соколинская А.** Дом, где зажигают звезды / А.Соколинская // Газ. по-харьковски. – 2007. – 19 апр. (№ 16). – С. 10 : фот.

40. **Буряковская Т.** Через оптику – к звездам : 50 лет назад открылся Харьков. планетарий / Т.Буряковская // Время. – 2007. – 21 апр.

41. **Корінний М.** Якщо зірки запалюють, значить це комусь потрібно : планетарію – 50 років / М.Корінний // Слобід. край. – 2007. – 21 квіт.

42. **Харьковскому** планетарію – пятьдесят лет // 50+. – 2007. – 12 мая.

43. **Бершова Н.К.** Полвека под открытым небом : [беседа с лектором планетария Н.К.Бершовой / записала Т.Невская] // События. – 2007. – 10-16 мая (№ 17). – С. 34.

44. **Невская Т.** Полвека под звездным небом / Т.Невская // Время регионов. – 2007. – 19 мая (№ 20). – Фот. (открытие планетария в 1957 г.)

45. **Бершова Н.** Влюбленная в звезды : [беседа с лектором планетария Н.Бершовой / записал Л.Раенко] // Харьков. известия. – 2010. – 13 марта. – С. 11 : портр.

46. **Січнєва І.** Дорога до зірок / І.Січнєва // Слобід. край. – 2010. – 13 берез. – С. 5.

47. **Харьковский** планетарий им. Ю.Гагарина // Губерния. – 2010. – № 5. – С. 40 : фот.

48. **Тарасенко Я.** Земные проблемы в преддверии космического юбилея : [гор. власти пытаются перевести здание в коммун. собственность] / Я.Тарасенко // Время. – 2011. – 1 февр. – С. 4.

49. **Железняк Г.** Харьковчане ждут в гости космонавтов : [директор планетария – гость «Прямой телефон. линии» о первом космонавте В.Бондаренко, Харькове космическом, дет. программах, о мероприятиях к юбилейн. Дню космонавтики / подгот. и провели И.Стрельник, И.Зозуля] // Вечер. Харьков. – 2011. – 12 апр. – С. 4 : фот.

50. **Календарь** мая и маятник Фуко. В Харьковском планетарии обновили экспозицию музея [Электронный ресурс] // Медиа группа Объектив. – 2012. –

12 апр. – Режим доступа: <http://objectiv.tv/120412/68892.html>

51. **Кутнова Є.** Харьковскому планетарию – 55 лет [Электронный ресурс] : [до ювілею презентовано фільм-екскурс в історію закладу] / Є.Кутнова, І.Луханін // Харьков. известия. – 2012. – 11 мая. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/tv-proekty/hi/155/1115016.html>.

52. **Харьковский** планетарий с приставкой КП : [ЗАО «Харьков. планетарий им. летчика-космонавта Ю.Гагарина» реорганизовано в обл. коммун. предприятие] // Харьков. известия. – 2012. – 6 июля.

53. **Амирханян Н.** В планетарии появится маятник Фуко : [инструмент будет первым в Украине] / Н.Амирханян // Комсом. правда в Украине. – 2012. – 12 июля. – С. 5.

54. **Тарасенко Я.** В Краснограде может появиться планетарий : [куратор Междунар. о-ва планетариев Д.Мартин высоко оценил астроном. образоват. работу планетария] / Я.Тарасенко // Время. – 2012. – 12 июля. – С. 8 : фот.

55. **Адамович Т.** Под звездным куполом / Т.Адамович // Харьков. известия. – 2012. – 14 июля. – С. 3.

56. **[Галина Железняк** – гость студии программы «Насправді»] [Электронный ресурс] // Объектив.tv. – 2012. – 14 июля. – Режим доступа: <http://www.objectiv.tv/140712/naspravdi-geleznyak.html>

57. **Киш С.** В Планетарии появится маятник Фуко / С.Киш // Вечер. Харьков. – 2012. – 14 июля. – С. 20.

58. **Павленко Е.** В планетарии появится публичный маятник Фуко : посетители могут увидеть процесс вращения Земли / Е.Павленко // Комсом. правда в Украине. – 2012. – 29 сент. – С. 8.

59. **Невская Т.** Столица космической навигации : [о том как провели День космонавтики рассказывают директор представительства КБ «Южное» Н.Матрохов, директор планетария Г.Железняк, космонавт Л.Каденюк] / Т.Невская // Харьков. известия. – 2013. – 15 апр.

60. **Звездный** дом в переулке Кравцова // Время регионов Харьковщины. – 2014. – 12 июля. – С. 15.

61. **Харьковский** планетарий им. летчика-космонавта Ю.А.Гагарина [Электронный ресурс] // Шукач. – 2015. – 5 січ. – Режим доступу: <http://www.shukach.com/uk/node/40872>

62. **ТОП 10** фактов о Харьковском планетарии, которых вы не знали [Электронный ресурс] // VGORODE. UA – 2015. – 15 марта. – Режим доступа: <http://kh.vgorode.ua/news/sobytyia/254202-top-10-faktov-oharkovskom-planetariyu-kotorykh-vy-ne-znaly>

63. **В память** о харьковском латыше : мемор. доску архитектору Юлию Цауне открыли на ул. Сумской, 44/2 : [планетарий (бывшая синагога) – одно из детищ архитектора] // Харьков. известия. – 2015. – 21 марта. – С. 2 : фот.

64. **Иванов М.** «Полет» в космос / М.Иванов // Сегодня. – 2015. – 20 нояб. – С. 24 : 8 фот.

65. **Фиснер М.** Дотянуться до звезд : [в Харьков. планетарии можно увидеть колесо лунохода и гуманоидов] / М.Фиснер // Харьков. неделя. – 2016. – Апр. (№ 9). – С. 7.

66. **Пресс-конференция**, посвященная инновациям в работе Харьковского планетария [Электронный ресурс] : [видеозапись от 17 февр. 2017 г.] // ХЕМНВО. – Режим доступа: http://www.xemhbo.com/xem-_xOuwe4EzaR94.html

67. **Чигрин В.** Розширюючи межі пізнання / В.Чигрин // Трибуна трудящих. – 2017. – 11 берез. – С. 8 : фот.

68. **Кожан Н.** К 25-летию государственного космического агентства Украины : [в медиа-агентстве «Время» состоялся круглый

стол, в котором приняла участие директором планетария Г.Железняк] / Н.Кожан // Слово ветерана. – 2017. – 14-20 апр. (№ 14). – С. 6 : фот.

69. Павловская Е. Легендарная личность сделала харьковчанам удивительный подарок (видео, фото) : В день своего юбилея Харьковский планетарий делится сокровенными тайнами [Электронный ресурс] / Е.Павловская // Город Х. – 2017. – 22 апр. – Режим доступа: <http://gx.net.ua/obshhestvo/region/legendarnyj-astronom-sdelal-harkovchanam-udivitelnyj-podarok-video-foto.html>

2. Від лекцій до шоу-програм

70. *Аннотированная тематика лекций по астрономии, космонавтике и физике / Харьков. планетарий им. летчика-космонавта Ю.Гагарина. – Харьков, 1964. – 32 с.

71. *Джура В. Пересувний планетарій : [про атеїст. роботу працівників планетарію на селі] / В.Джура // Людина і світ. – 1967. – № 6. – С. 54.

72. Аннотированная тематика лекций / Харьков. планетарий им. летчика-космонавта Ю.Гагарина. – Харьков : РИО облполиграфиздат, 1992. – 46 с.

73. Хотите в космос? : [что предлагает планетарий школьникам на весенних каникулах] // Вечер. Харьков. – 1992. – 26 марта.

74. Приглашаем ветеранов : [программа для фронтовиков ВОВ и членов их семей] // Вечер. Харьков. – 1992. – 9 мая.

75. В Планетарии ветрено и звездно. Погодой заправляет Сергей Коротков : [курс лекций «Музыка и медитация»] // Слобода. – 1993. – 15 марта. – С. 5.

76. Надточий Т. Харьковский планетарий о Рерихах / Т.Надточий // Зеркал. струя. – 1996. – № 1. – С. 21.

77. Прозументор И. Зовет звездное небо : [о программе к Междунар. дню планетариев] / И.Прозументор // Время. – 1997. – 22 марта.

78. Украинская З. Если звезды зажигают ... : [о программе для самых маленьких «Полет на планету Туами» и беседа с директором И.Прозументором о работе планетария] / З.Украинская // Вечер. Харьков. – 1998. – 8 авг.

79. Шеховцова Н.Д. Проблемы преподавания науки о звездах – тема семинара, проходившего в планетарии : [зам. директора по науке Н.Д.Шеховцова рассказала об этом событии / записала Р.Кравченко] // Панорама. – 1999. – 1 мая (№ 18). – С. 12.

80. Оббариус О.В. Литературные просторы под звездным небом : [зав. орг. сектором планетария О.В.Оббариус о новых учеб. программах и лекциях / записала Р.Кравченко] // Панорама. – 1999. – 3 июля (№ 27). – С. 16.

81. Невская Т. Мне звезда упала на ладошку ... : [подарок планетария городу в честь его 350-летия – новая видеопрограмма «Легенды Слобожанщины»] / Т.Невская // Событие. – 2004. – 29 июля-4 авг. (№ 31). – С. 21 : фот.

82. В Харьковском планетарии экскурсии проводит полный тезка первого космонавта [Электронный ресурс] / репортаж А.Иванченко // Первый канал. – 2008. – 12 апр. – Режим доступа: https://www.1tv.ru/news/2008-04-12/193785-v_harkovskom_planetarii_ekskursii_provodit_polnyy_tezka_pervogo_kosmonavta

83. Січнєва І. Дорога до зірок : [про лекц. і метод. роботу планетарію, а також внесок харків. астрономів у вивчення астероїдів] / І.Січнєва // Слобід. край. – 2010. – 13 берез. – С. 1, 5 : фот.

84. Волкова К. Всесвіт стає ближчим : [програма заходів планетарію до Міжнар. дня планетаріїв] / К.Волкова // Слобід. край. – 2011. – 19 берез. – С. 14 : фот.

85. Харьковский планетарий приглашает на новый сезон : [подготовлены новые науч.-попул. программы для взрослых и подростков – «Черные дыры – гравитационные монстры Вселенной», «Хоккинг: инопланетяне»] // Харьков. известия. – 2013. – 20 сент.

86. Харьков космический : [вклад харьков. предприятий в развитие отрасли, мероприятия по случаю Дня космонавтики с участием планетария] // Харьков. известия. – 2014. – 12 апр. – С. 1, 15.

87. Харьковский парк приглашает на праздник непослушания : [в ЦПКО им. Горького состоится традиц. День непослушания, где свою экспозицию представит планетарий] // Харьков. известия. – 2015. – 5 сент. – С. 6.

88. Булат В. Самый космический город в Украине [Электронный ресурс] : [цикл лекций и мероприятий в планетарии] / В.Булат // Время. – 2016. – 21 сент. – Режим доступа: <http://timeua.info/post/kharkov/samyj-kosmicheskij-gorod-v-ukraine--05117.html>

89. Харьков – город космической славы : [цикл лекций и встреч «Харьков ракетнокосмический»] // Харьков. известия. – 2016. – 24 сент. – С. 9 : фот.

90. В Харьковском планетарии новая программа [Электронный ресурс] : [полнокупольная видеопрограмма «Два стекла. Удивительный телескоп»] / подгот. И.Петрушенко // Харьков. известия. – 2017. – 26 янв. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/18/1231548.html>

91. Косарева А. Харьков космический : [в планетарии состоялось празднование 60-летия запуска первого спутника Земли] / А.Косарева // Харьков. известия. – 2017. – 6 окт. – С. 4 : 3 фот.

3. Форуми, конференції, семінари

92. *Александров Ю.В. Пятый Межобластной слет юных астрономов [состоялся в Харькове в марте 1987 г.] / Ю.В.Александров // Земля и Вселенная. – 1988. – № 1. – С. 88-90.

93. Чигрин В. Планетарій пахне... зорями і свіжою фарбою : [про підготовку до Першого відкритого Всеукр. форуму з телескопобудування] / В.Чигрин // Панорама. – 2002. – 13 верес. – С. 5 : фот. (Г.Железняк з льотчиком-космонавтом Г.М.Гречкою).

94. В Харьковском планетарии прошла конференция, посвященная 50-летию полета в космос П.Р.Поповича [Электронный ресурс] : [конференция состоялась 10 авг. 2012 г.] // Государственное космическое агентство Украины : офиц. веб-сайт. – Режим доступа: <http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolR/8936E8725BE D9843C2257A61002EF546?OpenDocument&Lang=R>

95. Железняк Г. Звездной дорогой Павла Поповича : [беседа с директором планетария Г.Железняк о конф., посвящ. 50-летию полета в космос П.Поповича – первого укр. космонавта / записала Т.Невская] // Харьков. известия. – 2012. – 6 сент.

96. Лялина З. Она была первой : В Харьковском планетарии отметили 50-летие полета первой женщины-космонавта В.Терешковой : [директор планетария Г.Железняк получила медаль Федерации космонавтики России за вклад в развитие отрасли] / З.Лялина // Харьков. известия. – 2013. – 20 июня. – С. 4.

97. Максимов В. Звезда по имени Тупало : в Звезд. зале Харьков. планетария прошло торжеств. заседание, посвящ. 85-летию Геннадия Михайловича Тупало, пред. Обществ. координац. ком. «Харьков ракетно-космический» / В.Максимов // Харьков. известия. – 2013. – 9 дек. – Фот.

98. Ткачев В. Синемариум молодых ученых РИ НАНУ в Харьковском планетарии [Электронный ресурс] : [науч.-попул. лекция «Радиоастрономия и радиотелескопы»] / В.Ткачев // Радіастрон. ін-т нац. акад. наук України. – 2014. – 12 лип. – Режим доступа: <http://rian.kharkov.ua/index.php/uk/ri-news-ua/78-novosti/589-sinemarium-molodykh-uchenykh-ri-nanu-v-kharkovskom-planetarii>

99. Отчет о конференции «Космические путешествия – приближающаяся реальность» [Электронный ресурс] // МФКО. – 2014. – 21 нояб. – Режим доступа: <http://www.bazaluk.com/information/otcet-o-konferencii-kosmiceskie-putesestviya-priblizhaayasya-realnost.html>

100. Железняк Г. Истоки украинской космической философии в контексте развития цивилизации [Электронный ресурс] / Г.Железняк // Наука ХХІ століття : Харків авіакосмічний: мат. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 квіт. 2016) / Харків. держ. наук. б-ка ім. В.Короленка. – Харків, 2016. – С. 45-51. – Режим доступу: <https://www.docme.ru/doc/1165923/nauka-hh%D1%96-st.-hark%D1%96v-av%D1%96akosm%D1%96chnij>

«УкрАстроФорум»

101. Первый Всеукраинский форум астрономии и космонавтики [Электронный ресурс] // Наука и техника. – 2002. – 7 сент. – Режим доступа : <http://www.infosci.com.ua/astronomy/>

102. Сергей И. УкрАстроФорум 2003 [Электронный ресурс] / И.Сергей. – Режим доступа: <http://www.astroivan.narod.ru/ukrfor.html>

103. Неботов В. УкрАстроФорум – 2004 [Электронный ресурс] / В.Неботов // Астрономия и телескопостроение. – 2004. – 22 июля. – Режим доступа: <http://old.astronomer.ru/library.php?action=2&sub=2&gid=63>

104. Сотник И. УкрАстроФорум в Харькове 13-16 мая 2005 г. [Электронный ресурс] / И.Сотник // Астро мир. – Режим доступа: <http://www.astronomy.odessa.ua/conf/UkrAstroForum2005.html>

105. Железняк Г. Мы должны соответствовать красоте космоса : [беседа с директором планетария Г.Железняк накануне V Всеукр. астроном. форума / записала М.Ефанова] // Вечер. Харьков. – 2006. – 24 мая. – Фот.

106. УкрАстроФорум 2006 [Электронный ресурс] // Галактика : астроном. кружок Харьков. планетария. – Режим доступа: <http://galaxy.astron.kharkov.ua/gallery/ukraastroforum/ukraastro2006.htm>

107. Кажанов В. УкрАстроФорум 2007 [Электронный ресурс] / В.Кажанов // Харьковский планетарий. – Режим доступа: <http://planetarium-kharkov.org/?q=node/245>

108. Космос и Эверест встретились в Харькове [Электронный ресурс] : [11-12 мая Л.Каденюк по приглашению директора планетария Г.Железняк принял участие в 7-м УкрАстроФоруме, почет. грамоту которого вручил космонавту альпинист С.Бершов] // Альпклуб. – Режим доступа : <http://alpclub.com.ua/node/322>

109. В Харькове сегодня откроется десятый астрономический форум «УкрАстроФорум» [Электронный ресурс] : (программа) // Status quo. – 2011. – 28 апр. – Режим доступа:

http://www.sq.com.ua/rus/news/obschestvo/28.04.2011/v_harkove_s_egodnya_otkroetsya_desyatyj_ukrastroforum/

110. Самбуrow С. Устами правнука глаголет... [Электронный ресурс] : [беседа с гостем Форума правнуком К.Циолковского С.Самбуrowым / записала Т.Невская] // Харьков. известия. – 2012. – 26 нояб. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/20/1126629.html>

4. Участь в акціях. Творчі зустрічі

111. Дрозд Н. Памяти короля рок-н-ролла : [5 сент. в планетарии состоится праздник фан-клуба группы «Queen»] / Н.Дрозд // Слобід. край. – 1999. – 3 верес.

112. Мельник А. В Харьковском планетарии [состоялся концерт авт. песни и поэзии] [Электронный ресурс] / А.Мельник // Виперсон. – 2010. – 4 мая. — Режим доступа:

<http://public.viperson.ru/articles/v-harkovskom-planetarii>

113. Богдан А. Обыкновенное волшебство, или «Ночь музеев» по-харьковски : [акция планетария – на аллее сада им. Т.Г.Шевченко установили два телескопа, наведенные на Луну и Сатурн] / А.Богдан // Время. – 2011. – 17 мая. – С. 7.

114. Вселенная в центре Харькова [Электронный ресурс] : фотовыставка в Харьков. планетарии // АТН. – 2011. – 25 окт. – Режим доступа: <http://old.atn.ua/newsread.php?id=67511>

115. Тарасенко Я. В центре Харькова поселилась маленькая... Вселенная : в Харьков. планетарии открылась междунар. выставка по астрономии «Вселенная в центре города» / Я.Тарасенко // Время. – 2011. – 26 окт. – С. 8 : 2 фот.

116. Пантелеевич Н. Человек, пространство, время : [в галерее «Маэстро» при содействии планетария экспонируется выставка худож.-космистов. Кроме живописи, дет. рисунков, представлены уник. фот. с космодромов во время запуска ракет] / Н.Пантелеевич // Харьков. известия. – 2012. – 18 апр. – Фот.

117. Симоненко А. «Звездная» встреча миротворцев : [в планетарии состоялась встреча миротворцев в рамках празднования Междунар. дня мира] / А.Симоненко // Харьков. известия. – 2013. – 23 сент. – Фот.

118. Гордиенко А. День Солнца в парке Горького : [специалисты планетария установят телескопы со спец. защит. фильтрами] / А.Гордиенко // Харьков. известия. – 2014. – 19 июня.

119. Евина Т. Займемся наукой ночью : [в планетарии пройдет II фестиваль «Ночь науки», организ. Харьков. гор. советом при поддержке Нем. о-ва междунар. сотрудничества] / Т.Евина // Харьков. известия. – 2014. – 18 сент. – С. 4 : фот.

120. Заржицкая О. В Харьковском планетарии открылся фестиваль «Ночь науки» [Электронный ресурс] / О.Заржицкая // Харьков. известия. – 2014. – 26 сент. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/tv-proekty/hi/1397/1171551.html>

121. Викторова Н. Guten Tag, здравствуй, Deutschland [Электронный ресурс] : [26-27 сент. в планетарии прошла презентация нем. фондов, ассоциаций и программ, которая приоткрыла для харьков. студентов, молодых специалистов, предпринимателей и представителей науки, культуры и искусства возможности обучения, исследований, поиска бизнес-партнеров в Германии, а также открылась яркая и необычная выставка «Картины из мира науки» Общества им. Макса Планка, которую можно будет посетить до 26 окт.] / Н.Викторова // Харьков. известия. – 2014. – 29 сент. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/18/1171690.html>

122. В парке Горького пройдет праздник непослушания : [свою экспозицию представит планетарий] // Харьков. известия. – 2015. – 5 сент. – С. 6.

123. «Активное долголетие» в Харьковском планетарии [Электронный ресурс] // Хесед. – 2016. – 18 февр. – Режим доступа: <http://www.hesed.org.ua/index.php/our-meropriyatiya/item/171-aktivnoe-dolgoletie-planetariy-2016>

124. Юные фотохудожники покорили космос : в Харьков. худож. музее состоялась торжеств. церемония награждения победителей дет.-юнош. фотоконкурса «Харьковская орбита» : [директор планетария Г.Железняк рассказала об авангардизме и достижениях Харькова в этой сфере] // Харьков. известия. – 2016. – 14 апр. – С. 4 : фот.

125. Ефанова М. Горожан приглашают погулять по небу с директором музея : [акция «Ночь музеев» – планетарий зовет на Юпитер] / М.Ефанова // Вечер. Харьков. – 2016. – 21 мая. – С. 20.

126. Семененко Ю. «Созвездие Украина-Греция» : в Харьковском планетарии открыли выставку картин и фото [Электронный ресурс] / Ю.Семененко // Медиа группа Объектив. – 2016. – 23 нояб. – Режим доступа: <http://www.objectiv.tv/231116/135797.html>

127. Зоопарк под микроскопом в Харьковском планетарии [Электронный ресурс] : [новая уник. экспозиция для взрослых и детей] // Mikrozoо. – 2017. – 11 апр. – Режим доступа: <http://www.mikrozoо.in.ua/zoopark-pod-mikroskopom-v-harkovskom-planetarii/>

128. Бангевич М. SAHAR в Харьковском планетарии [Электронный ресурс] : [группа в составе семи человек исполнила концерт-спектакль по текстам драматурга Ивана Вырыпаева] / М.Бангевич // Харьков. известия. – 2017. – 14 мая. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/online/18/1242118.html>

5. Музей уфології та космонавтики «Космос»

129. Музей «Космос» // Харьков туристический. 100 мест, которые нужно увидеть. – Харьков, 2012. – С. 67.

130. Прозументор И. Украина – держава космическая : [вклад Харьковщины в косм. отрасль] / И.Прозументор, С.Матвейчук // Слобода. – 2000. – 18 апр. – С. 6.

131. Мавричев В. Вторжение! : звезд. десант высадился в Харьков. планетарии / В.Мавричев // Обьектив-Но. – 2008. – 28 февр. (№ 8). – С. 8.

132. Шекера С. Зеленые человечки поселятся в планетарии : в Харькове готовятся к открытию первого в Украине музея НЛО / С.Шекера // Газ. по-харьковски. – 2008. – 28 февр.-5 марта (№ 9). – С. 45.

133. Салимонович Л. Гуманоиды прилетели : в Харькове рождается первый отечеств. музей уфологии / Л.Салимонович // Слобід. край. – 2008. – 6 берез. – С. 19.

134. Те саме // Новый день. – 2008. – 14 марта.

135. Генкин А. Инопланетяне «поселились» в планетарии : [открылся первый в Украине музей уфологии] / А.Генкин // Время. – 2008. – 29 марта.

136. Тихонова Н. В Харькове поселятся инопланетяне : во всемир. день планетариев [23 марта] в нашем городе откроют первый в стране музей НЛО / Н.Тихонова // Харьков. известия. – 2008. – 11 марта. – С. 7.

137. Железняк Г. Человечеству сейчас необходим взгляд на себя из Космоса : [об экспозиции Музея космонавтики и уфологии рассказывают директор планетария Г.Железняк и авт. худож. части экспозиции И.Березюк / записала М.Казбан] // Время. – 2009. – 25 марта. – С. 3.

138. Петровская И. НЛО выбирают Харьков : [о музее и его директоре – худож., барде, уфологе Игоре Березюке] / И.Петровская // Вечер. вести. – 2009. – 4 дек. – С. 9.

139. Амирханян Н. В Харьковском планетарии классифицировали инопланетян [Электронный ресурс] / Н.Амирханян, Ю.Зиненко // Комсом. правда в Украине. – 2010. – 3 июня. – Режим доступа: <http://kp.ua/life/230098-v-kharkovskom-planetaryy-klassyfytsyurovaly-ynoplanetian-foto>

140. Канунникова И. В музее «Космос» появились уникальные экспонаты : [коллекция пополнилась флажками с Байконура, редкими фот. из домаш. арх. ветеранов косм. отрасли, макетами ракетоносителей] / И.Канунникова // Вечер. Харьков. – 2011. – 12 апр. – С. 2.

141. Шостак Н. Космические музеи Харькова : в планетарии – противоперегруз. костюм, а в Куриловке – кресло летчика-

космонавта / Н.Шостак // Комсом. правда в Украине. – 2014. – 10 апр. – С. 8.

142. Иванов М. «Полет» в космос : [об экспозициях музея: модель мира из прошлого: слоны и мудрый змей; Гагарин в кресле во время полета в космос; пришелец с цветами, несущий на землю мир; двигатель ракеты – в мельчайших деталях; первый луноход – на харьков. колесах; орбит. станция из труб и картона] / М.Иванов // Сегодня. – 2015. – 20 нояб. – С. 24 : 8 фот.

143. Дорош Є. П'ять найбільш незвичайних музеїв України : [серед ін. Харків. музей космонавтики та уфології] / Є.Дорош // Пенсійн. кур'єр. – 2016. – 5 серп. – С. 12.

6. Світ зірок та галактик: цікаво та пізнавально усім

144. Овчаренко Н. Двухвостая «золушка» приближается к Солнцу : [комета Хейла-Боппа. Планетарий принимает на конкурс фот. и слайды кометы] / Н.Овчаренко // Вечер. Харьков. – 1997. – 22 марта.

145. Овчаренко Н. Комета Хейла-Боппа / Н.Овчаренко // Слобода. – 1997. – 1 апр.

146. Железняк Г. Звездное небо в марте / Г.Железняк // Слобода. – 1998. – 13 марта. – (Телескоп).

147. Железняк Г. Звездное небо в апреле / Г.Железняк // Слобода. – 1998. – 14 апр. – (Телескоп).

148. Железняк Г. Звездное небо в мае / Г.Железняк // Слобода. – 1998. – 22 мая. – (Телескоп).

149. Железняк Г. Звездное небо в июне / Г.Железняк // Слобода. – 1998. – 11 июня. – (Телескоп).

150. Бершова Н. Планеты в знаках зодиака / Н.Бершова // Слобода. – 1998. – 1 дек. – (Телескоп).

151. Бершова Н. Планеты в январе / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 5 янв. – (Телескоп).

152. Бершова Н. Солнце на лето, зима на мороз / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 2 февр. – (Телескоп).

153. Бершова Н. Звездное небо манит / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 2 марта. – (Телескоп).

154. Бершова Н. Пусть звезды улыбаются влюбленным / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 2 апр. – (Телескоп).

155. Бершова Н. Тиха украинская ночь / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 1 июня. – (Телескоп).

156. Бершова Н. Под небом июля / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 2 июля. – (Телескоп).

157. Бершова Н. Сбудутся ли предсказания? / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 3 авг. – (Телескоп).

158. Бершова Н. Встречая осень / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 7 сент. – (Телескоп).

159. Бершова Н. Говорят маяки Вселенной / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 1 окт. – (Телескоп).

160. Бершова Н. Последний месяц осени / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 5 нояб. – (Телескоп).

161. Бершова Н. Звезды в декабре / Н.Бершова // Слобода. – 1999. – 17 дек. – (Телескоп).

162. Железняк Г. Все врут календари / Г.Железняк // Слобода. – 2000. – 18 янв. – С. 7. – (Телескоп).

163. Шеховцова Н. Потенциально опасные астероиды : [астроном. событие января] / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 18 янв. – С. 8. – (Телескоп).

164. Железняк Г. Звездное небо над нами / Г.Железняк // Слобода. – 2000. – 4 февр. – С. 8. – (Телескоп).

165. Шеховцова Н. Марта небесный хоровод / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 3 марта. – С. 7. – (Телескоп).

166. Шеховцова Н. Звездное небо апреля / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 31 марта. – С. 8. – (Телескоп).

167. Шеховцова Н. Невидимый парад планет / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 12 мая. – (Телескоп).

168. Шеховцова Н. Звездное небо лета / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 2 июня. – С. 7. – (Телескоп).

169. Шеховцова Н. Комета приближается : [беседа с зам. директора по науке Н.Шеховцовой о новой комете Linear / записала Л.Лебедева] // Слобода. – 2000. – 13 июня. – С. 7. – (Телескоп).

170. Шеховцова Н. Июль – месяц трех затмений / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 4 июля. – С. 7. – (Телескоп).

171. Шеховцова Н. Звездопад, звездопад – это к счастью, говорят, друзья / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 8 авг. – С. 7. – (Телескоп).

172. Шеховцова Н. Смотри звезда летит, летит звезда / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 1 сент. – С. 8. – (Телескоп).

173. Шеховцова Н. Звездное небо ноября / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 3 нояб. – С. 7. – (Телескоп).

174. Шеховцова Н. Хоровод комет и метеоритов / Н.Шеховцова // Слобода. – 2000. – 28 нояб. – С. 7. – (Телескоп).

175. Железняк Г. Конец света? Не было, нет и не будет : [беседа с директором планетария о будоражащей мир проблеме / записала Т.Невская] // Харьков. известия. – 2013. – 9 янв. – Фот.

176. Железняк Г. Харьков аномальный : в День космонавтики об НЛО [Электронный ресурс] : [беседа с директором планетария Г.Железняк] // Украина аномальная. – 2014. – 13 апр. – Режим доступа: http://ufodos.org.ua/news/kharkov_anomalnyj_v_den_kosmonavtiki_ob_nlo/2014-04-13-1098

177. Железняк Г. «Затмения не могут служить плохим предвестником» : [гость «Прямой телефон. линии» – директор планетария Г.Железняк / подгот. и провела И.Стрельник] // Вечер. Харьков. – 2014. – 16 дек. – С. 4.

178. В Харькове – солнечное затмение [Электронный ресурс] : [коммент. Г.Железняк] // Харьков. известия. – 2015. – 20 марта. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/20/1183001.html>

179. В августе Харьков накроет метеоритный дождь [Электронный ресурс] : [коммент. Г.Железняк] // Харьков. известия. – 2015. – 30 июля. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/20/1191961.html>

180. Железняк Г. Человек с точки зрения космоса [Электронный ресурс] / Г.Железняк // Колесо жизни. – 2015. – № 7/8. – Режим доступа: <http://kolesogizni.com/dostizheniya/chelovek-s-tochki-zrenija-kosmosa.html>

181. Нагорная Е. В понедельник в Харькове – «кровавое суперлуние» [Электронный ресурс] : [коммент. директора планетария Г.Железняк о полном лун. затмении] / Е.Нагорная // Харьков. известия. – 2015. – 17 сент. – Режим доступа: <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/20/1195190.html>

182. Голосный В. Суперлуние показали в Харьковском планетарии [Электронный ресурс] / В.Голосный // Гор. дозор. – 2016. – 14 нояб. – Режим доступа: <http://dozor.kharkov.ua/photo/science/1181458.html>

6.1 Праці Г.Железняк

183. Дивовижний Всесвіт : попул. дит. енциклопедія / упоряд. Г.Железняк. – Харків : Сінтекс, 2004. – 96 с. – (Вікно у дивосвіт).

184. Открытый космос. Земля и Вселенная / Г.Железняк. – Харьков : Фактор, 2005. – 191 с. – (Золотое сечение).

185. *Загадочные места планеты / Г.Железняк. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2006. – 351 с. – (Опасно: аномальная зона).

186. *НЛО – секретные материалы / Г.Железняк. – Харьков : Фактор, 2006. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

187. *Найцікавіше про Космос : у запитаннях і відповідях : [для дит., серед. та ст. шк. віку] / Г.Железняк. – Харьков : Торнадо, 2007. – 85 с.

188. *Чудеса и катастрофы Вселенной / Г.Железняк. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2007. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

189. *Загадочные существа / Г.Железняк, А.Козка. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

190. *Параллельные миры / Г.Железняк, А.Козка. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

191. *Пришельцы среди нас / Г.Железняк, А.Козка. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

192. *Пророчества великих / Г.Железняк, А.Козка. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 348 с. – (Опасно: аномальная зона).

193. ***Расшифрованные** космические знания / Г.Железняк, И.Березюк. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

194. ***Религиозные** чудеса и феномены / Г.Железняк, А.Козка. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 347 с. – (Опасно: аномальная зона).

195. ***Тайны** исчезнувших цивилизаций / Г.Железняк, А.Козка. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

196. ***Тайны** человеческой психики / Г.Железняк, А.Козка. – Харьков; Белгород : Клуб семейного досуга, 2008. – 350 с. – (Опасно: аномальная зона).

197. ***Космос**, загадочный и таинственный : [энциклопедия] / Г.Железняк. – Харьков : Талант, 2010. – 57 с.

198. ***Космонавтика**. Открытие Вселенной / Г.Железняк. – Харьков : Pelikan, 2013. – 158 с. – (Золотое сечение).

Гимн Харьковского планетария

Слова: И.Шебанова
Музыка: Ю.Черкашин

Наша жизнь – это звезды Вселенной
И движение дальних планет,
Планетария творческий воздух
И галактик мерцающий свет.
В каждом слове и деле начало,
А познание к цели влечет
Сколько раз нас удача встречала
Сколько раз к нам удача придет.

Припев:

Призвание бесценное,
Зовет к себе Вселенная,
К открытию и знанию планет.
Сияют звезды ясно
И значит все прекрасно!
Спасибо всем, кто дарит звёздный
свет!

Здесь мудрость и юность
сдружилась,
Здесь сладок учения дым.
Все то, что годами сложилось –
Теперь продолжать молодым.
Пусть ветер эпох и столетий
Кружит нас в орбите своей,
За жизнь на земле мы в ответе,
За звездное счастье людей.

Немало о Космосе знают,
Но сколько узнать предстоит,
Как много сказать обещает
Нам каждый к планетам визит.
Пусть будут в бескрайние дали
Всегда корабли уходить,
Пусть будет всегда планетарий
С любовью науке служить.

Звезды зажглись

Репортаж

У каждого человека где-то в глубине души кроется страсть к путешествиям. И порой самый незначительный повод может вызвать к жизни неодолимое желание побывать в заморских странах, повидать, как говорят, свет. Умному гимназическому учителю Константина Паустовского достаточно было, например, показать ребятам, в колбе «воду из реки Лимпопо», чтобы разжечь в них интерес к неведомым краям, к изучению географии.

В Харьковском планетарии, который сегодня открывается, в первом большом зале вас встретит огромный, пожалуй, уникальный в стране глобус. Синие моря и океаны омывают очертания материков, незаселенные еще равнины (макет пока не совсем готов) раскинулись у подножий бурых гор. Стоит заинтересоваться этим сооружением, и появляется охота обойти чуть не весь земной шар. Затем воображение уводит вас все дальше и дальше, грезится космос с мириадами миров, влечет межпланетные путешествия...

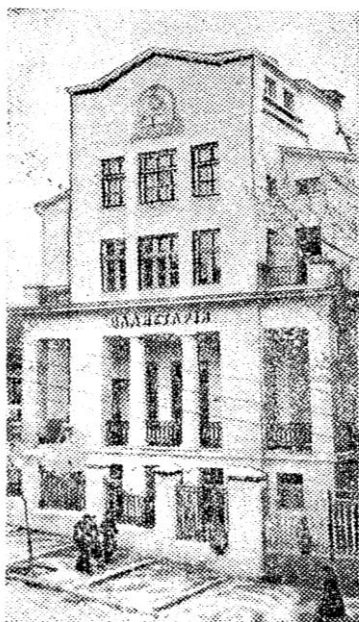
Не в этом ли огромное значение создания в городе планетария, что он не только будет пропагандировать естественно-научные знания, но и взбудит у многих, особенно детей, стремление к познанию мира и его законов, к знакомству с жизнью других народов?

Сейчас в новом, облицованном белой керамикой здании в Мордвиновском переулке, в дни накануне открытия пла-

нетария шум и суета. В большом выставочном зале своеобразный штаб. В углу стол директора—Людмилы Ивановны Балакиревой. Сюда-то и сходятся все нити. Рядом, прямо на полу, высокими стопками сложены книги—это библиотека. А вот и ее сотрудники; здесь же они составляют каталоги, заполняют карточку. Работу надо закончить поскорей, так как на днях ожидается новая партия литературы. Московская библиотека имени Ленина подарила нашему планетарию восемь тысяч экземпляров книг. Заканчивается оформление стендов, отображающих успехи советской астрономии.

...В зале не прекращается движение. К столу Людмилы Ивановны подходят то строители, то сотрудники планетария.

— Что-то небесный свод пошаливает,—тревожно сообщает директору электромонтажник Александр Сергеевич Шумов. Тсв. Балакирева справляется, что нужно для нормальной деятельности звездного неба, и здесь же выписывает необходимые материалы. А через несколько минут она в сопровождении бригадира маляров, отправляется проверять качество отделочных работ. Надо сказать, что строители потрудились на совесть—все до последней мелочи выполнено отлично. Метод народной стройки оправдал себя вполне. На фасаде планетария на мраморной доске бронзовыми буквами обозначено, что в сооружении здания принимали участие коллективы 7-го участка треста «Южтрансстрой», трестов «Харьковэнерго», «Электромонтаж», «Сантехмонтаж», заводов металлоконструкций и «Механолит».

Планетарий.
Фото Н. ГУРОВА.

— Уж вы, пожалуйста, ответьте в газете начальника строительства нашего объекта Бориса Самойловича Стельмаха,—просит т. Балакирева.

Впрочем, Людмила Ивановна и сама была неплохим помощником т. Стельмаха. Но сейчас она уже больше директор планетария, чем участник строительства. На ходу уточняется время и тема лекций на первый день с новыми сотрудниками планетария—многие из них ученики академика

Николая Павловича Барабашова, выпускники университета. Это—тт. Самофалова, Сенчук, Чимерис. Вместе с ними здесь будут работать и старшие товарищи — физик т. Белоголовый, географ т. Соколова и другие.

Очень много сделал для создания планетария в Харькове академик Н. П. Барабашов и его коллеги. В руководимой им обсерватории был составлен проект планетария, подготовлены тексты лекций, стендов. И сейчас, обходя кабинеты, где будут работать кружки, поднимаясь в главный зал планетария, мы видим, как усердно потрудились здесь энтузиасты этого важного дела.

Сегодня над силуэтом нашего родного города, обрамляющего миниатюрный небесный свод в планетарии, вспыхнут звезды, начнут свое движение солнце и луна. Пришедшие в этот зал услышат рассказы ученых о строении вселенной, увлекательных полетах в мировое пространство, о достижениях передовой отечественной астрономии. Для многих, благодаря существованию планетария, откроются тайны космической навигации, ядерной физики, радиоастрономии и других отраслей знаний, которые никого не оставляют равнодушным.

Пожелаем же его работникам больших успехов в их благородном труде!

П. ЮРЧЕНКО.

Віртуальний телескоп

Музей космонавтики та уфології

Модель дистанційного управляемого самохідного апарата-планетохода для дослідження Місяця

Модель орбітальної космічної станції.

Іменний покажчик

- Адамович Т. 55
 Александров Ю.В. 92
 Амирханян Н. 53, 139
 Астахова Е.В. 5
 Балакирева Л.И. (12)
 Бангревич М. 128
 Барабашов Н.П. (5)
 Баткилина Ю. 34
 Березюк И. 137, (138), 193
 Бершов С. (108)
 Бершова Н. 3, 21, (37), 43, 45, 150-161
 Богдан А. 113
 Бондаренко В. (49)
 Булат В. 88
 Буряковская Т. 40
 Быховская Л. 14
 Вадимов В. 17
 Васильев В. 35
 Викторова Н. 121
 Вовк О. 6
 Волкова К. 84
 Вырыпаев И. (128)
 Генкин А. 135
 Голосный В. 182
 Гончаров А. 19
 Гордиенко А. 118
 Гречко Г.М. (93)
 Джура В. 71
 Дорош Є. 143
 Дрозд Н. 111
 Евина Т. 119
 Ефанова М. 105, 125
 Железняк Г. 33, 34, 36, 49, (56, 59, 68, 93), 95, 100, 105, (108, 124), 137, 146-149, 162, 164, 175-177, (178, 179), 180, (181), 183-198
 Заржицкая О. 120
 Зиненко Ю. 139
 Зозуля И. 49
 Иванов М. 64, 142
 Иванченко А. 82
 Каденюк Л. (59, 108)
 Кажанов В. (38), 107
 Казбан М. 137
 Канунникова И. 140
 Ким О. 33
 Киш С. 57
 Кожан Н. 68
 Козка А. 189-192, 194-196
 Корінний М. 41
 Коротков С. (75)
 Корсунский В. 23
 Косарева А. 91
 Кравченко Р. 79, 80
 Кутнова Є. 51
 Кушнарьев Є.П. 8
 Лебедева А. 27 31
 Лебедева Л. 169
 Луханін І. 51
 Лялина З. 96
 Мавричев В. 131
 Магальник Г. 15
 Майская Т. 28
 Максимов В. 97

- Мартин Д. (54)
 Матвейчук С. 130
 Матрохов Н. (59)
 Мельник А. 112
 Нагорная Е. 181
 Надточий Т. 76
 Неботов В. 103
 Невская Т. 30, 43, 44, 59, 81, 95, 110, 175
 Оббариус О.В. 80
 Овчаренко Н. 144, 145
 Павленко Е. 58
 Павловская Е. 69
 Пантелеевич Н. 116
 Петровская И. 138
 Петрушенко И. 90
 Польская В. 38
 Попович П.Р. (94, 95)
 Посохов С.І. 6
 Прозументор И. 24, 25, 26, 29, 31, 32, 77, 78, 130
 Пшеничникова О. 22
 Раенко Л. 45
 Рерих (76)
 Розенблат Н. 16
 Салимонович Л. 133, 134
 Самбуров С. 110
 Свечкаръов Д. 4
 Семененко Ю. 126
 Сергей И. 102
 Серьогін І. 18
 Симоненко А. 117
 Січнєва І. 46, 83
 Соколинская А. 39
 Сотник И. 104
 Стрельник И. 49, 177
 Тавридова С. 29
 Тарасенко Я. 48, 54, 115
 Тарасова Л. 20
 Терешкова В. (96)
 Тихонова Н. 136
 Ткачев В. 98
 Тупало Г.М. (97)
 Украинская З. 78
 Фиснер М. 65
 Холманская Л. 36
 Цауне Ю. (63)
 Циолковский К. (110)
 Чигрин В. 67, 93
 Шекера С. 130
 Шеховцова Н. 79, 163, 165-174
 Шкуратов Ю.Г. 11
 Шостак Н. 141
 Юрченко П. 12
 Ярмоленко Ю. 37
 Ярмыш А.Н. 9
 Ясинский В. 24

Зміст

Передмова	3
Зірковий будинок у провулку Короленка	4
Хроніка діяльності планетарію	10
Загальні праці про планетарій	13
Від лекцій до шоу-програм	20
Форуми, конференції, семінари	23
«УкрАстрофорум»	25
Участь в акціях. Творчі зустрічі	26
Музей уфології та космонавтики «Космос»	29
Світ зірок та галактик: цікаво та пізнавально усім	31
Праці Г.Железняк	35
Іменний покажчик	37
Додатки	

Довідкове видання

«Храм» астрономії
60 років
Харківському планетарію
Бібліографічний посібник

Відповідальний за випуск Л.О.Сашкова

Підписано до друку 10.10.2017 Формат паперу 60 x 84/16

5,0 друк. арк. Папір для множ. апаратів.

Харківська обласна універсальна наукова бібліотека, вул. Кооперативна, 13/2

Телефон: 731-31-32

